

УДК: 378.016:784] (510)

DOI <https://doi.org/10.34142/27091805.2024.5.02.08>

© У Юе

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Харків, Україна

email: 583182217@qq.com

<https://orcid.org/0009-0008-0251-6939>

© Марина Якімова

доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Харків, Україна

email: m.e.pisotska@hnpu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8743-7728>

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ «ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ» ТА «ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ» КИТАЙСЬКИМИ НАУКОВЦЯМИ

У статті на основі аналізу довідкової та науково-педагогічної літератури розкрито підходи китайських авторів щодо визначення понять «індивідуальність» та «індивідуалізація». Підкреслено їх тлумачення у взаємозв'язку з категоріями «людина», «індивід», «особистість», «соціалізація». Констатовано існування різних точок зору щодо співвідношення термінів «особистість» та «індивідуальність», «індивідуалізація» та «соціалізація». Узагальнено погляди щодо взаємопов'язаних ознак індивідуальності: своєрідність, унікальність, неповторність, здібність до розвитку, стабільність і мінливість, складність, цілісність, наявність власного Я, тотожність самому собі, самостійність, автономність, свобода, активно-творчий характер існування. Окремо наведено підходи до визначення поняття «естетична індивідуальність». Наголошено на акцентуванні китайськими науковцями при трактуванні поняття «індивідуалізація» на перетворенні, посиленні, ускладненні індивідуальних характеристик людини, реалізації її унікальності, становленні самосвідомості, зростанні самовідповідності. З'ясовано їх погляди щодо механізму індивідуалізації.

Ключові слова: індивідуальність, індивід, особистість, індивідуалізація, соціалізація, КНР, Китай

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

До аналізу підходів до визначення категорій «індивідуальність» та «індивідуалізація» китайськими науковцями звертаємося в контексті компаративістського дослідження проблеми індивідуалізації навчання вокалу в закладах вищої освіти КНР, актуальність якого зумовлена необхідністю обміну досвідом реалізації гуманістичної парадигми як виклику сучасної освіти. Вивчення концептуалізації понять термінологічного поля означеної проблеми китайськими дослідниками дозволить краще зрозуміти унікальність їх підходів до

побудови відповідних освітніх практик, уможливить ефективне використання педагогічно цінних ідей в сучасних умовах розвитку української вищої музично-педагогічної освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У наукових працях китайських учених проблема індивідуалізації навчання досліджується у різних напрямках. Уточнюється її термінологічне поле (Ван Сінсю, Вей Вей, Гоу Кванденг, Донг Чжунву, Мен Шуан, Чжао Юсінь, Яо Вей та інші). Обґрунтовується необхідність врахування у процесі навчання певних індивідуальних особливостей студентів (Ван Сяолян, Лі Юйлун, Лу Хуачжао, Лу Юаньюань та інші). Розробляють-

ся різні шляхи реалізації індивідуального підходу у викладанні вокалу (Ван Ченьюань, Лун Ючен, Лю Сяолун, Сонг Ян, Сунь Цзін'я, Хоу Фан, Чжоу Ї, Чжоу Сяоянь, Чжу Лін, Чжу Тяньі, Юй Ісюан та інші). Визначаються вимоги до викладачів, діяльність яких забезпечує індивідуалізацію навчання (Сяо Су, Цзян Сяоянь та інші).

Формулювання цілей та завдань статті. Метою статті є дослідження підходів китайських науковців до визначення термінів «індивідуальність» та «індивідуалізація», їх співвідношення з іншими близькими за суттю категоріями, виділення ознак індивідуальності, механізму індивідуалізації.

Виклад основного матеріалу. Науковий пошук свідчить, що категорії «індивідуальність» та «індивідуалізація» китайські науковці розглядають у взаємозв'язку з поняттями «людина», «індивід», «особистість», «соціалізація», підкреслюючи їх специфіку.

У китайській енциклопедії Baidu поняття «людина» трактується як жива істота, а категорія «людськість» визначається з точки зору природи людини у широкому (йдеться про властивості, які притаманні людині як представнику класу живих істот і є спільними для людини та інших тварин) та вузькому (йдеться про властивості, які відрізняють людину від інших тварин та роблять людину людиною) розумінні. Зазначається, що термін «індивід» характеризує одиницю у певному виді, конкретного суб'єкта у групі. Такого слова у китайській мові немає, поняття «individual» використовують, перекладаючи у вигляді китайських виразів: «окрема людська істота», «унікальна особа», «неповторна людина» тощо. У філософському розумінні індивідом є жива людина, яка має своєрідне і незалежне існування, перебуває у певних соціальних відносинах і диференційована за соціальним статусом, здібностями та функціями. Поняття «індивідуальність» тлумачиться як сукупність унікальних і відносно стабільних психологічних характеристик, які визначають характер та поведінку особистості. Щодо терміну «особистість (персоналія)» зауважується його латинське походження від слова «persona», яке спочатку означало актора, що носив «маску», а пізніше персонажів, їх внутрішні характеристики та надається трактування у якості синоніма ін-

дивідуальності. Окремо наводиться визначення поняття «естетична індивідуальність», яке трактується як характеристика унікальності особистості як самобутнього джерела винятковості, розмаїття, багатства творчої виразності; здатність людини створювати неповторні естетичні судження і виявляти творчий потенціал через особливості власного сприйняття. Підкреслюється, що нею повною мірою володіють люди, які відрізняються розвиненими естетичними потребами, тонкою чутливістю естетичних реакцій, стійкою психологічною позицією у сфері естетичної інтуїції, емоцій та мислення, естетичними здібностями, глибоким естетичним досвідом, яскравими індивідуальними рисами у творчій діяльності.

Стосовно поглядів китайських науковців на визначення поняття «індивідуальність» та його співвідношення з терміном «особистість», підкреслимо відсутність єдиної точки зору. Згідно фундаментального дослідження Донг Чжунву: одні підтримують думку щодо тотожності даних категорій, інші не вважають їх повністю ідентичними (Донг Чжунву, 2016, с. 15). Сюй Цзюнь пояснює даний факт тим, що термін «індивідуальність» уживається науковцями у різних сенсах: з одного боку, для позначення схожих соціально значущих рис (personality), з іншого, – протилежності «загального», індивідуальних відмінностей (individuality). Водночас індивідуальність у другому значенні розглядається як складова індивідуальності у першому розумінні (Сюй Цзюнь, 2015).

З цього приводу Лю Сяньцзюнь, Сюй Цзюнь підкреслюють, що з огляду на те, що індивід, стаючи соціальною істотою, одночасно розвиває як свою схожість з іншими, так і свою відмінність від інших (Сюй Цзюнь, 2015), особистість є індивідуальністю. Вона уявляє собою єдність (пов'язаність, взаємопроникливість), по-перше, природності та соціальності; по-друге, – спільності та унікальності. Її формування залежить від рівня психічного розвитку індивіда та суспільних відносин, у яких він живе. Вона виявляється через сукупність особливостей людини, які, з одного боку, характеризують її приналежність до людської спільноти, з іншого – створюють неповторне поєднання в кожному конкретному індивіді (Лю Сяньцзюнь, 2018, с. 15–16).

На думку Донг Чжунву, риси особистості та індивідуальності переплітаються, спільно впливаючи на поведінку людини. Індивідуальність виражає унікальність складної внутрішньої організації особистості (Донг Чжунву, 2016, с. 15).

Лю Сяньцзюнь, Чжен Хангшенг, Ян Мінь наголошують на існуванні взаємопов'язаних ознак індивідуальності, що впливають з особливостей людської сутності: своєрідність, унікальність, неповторність, здібність до розвитку, стабільність і мінливість, складність, цілісність, наявність власного Я, тотожність самому собі, самостійність, автономність, свобода, активно-творчий характер існування (Лю Сяньцзюнь, 2018; Чжен Хангшенг Ян Мінь, 2024).

Зокрема, з приводу такої ознаки індивідуальності як автономність Чжен Хангшенг та Ян Мінь зауважують, що індивід і суспільство як два найголовніші суб'єкта мають та виражають у ході своїх дій різні потреби: людина народжується вільною і прагне до автономії, тоді як суспільство потребує порядку і вдається до влади, певних норм. Реальністю сучасного суспільства у різних сферах і змістом процесу інтеграції та конфлікту становлять єдність і розбіжності, співпраця і відокремлення, гармонія і напруженість між вимогами і практиками індивіда та суспільства (Чжен Хангшенг Ян Мінь, 2024, с. 32).

Розглядаючи складність та цілісність як ознаки індивідуальності Лю Сяньцзюнь розкриває їх через діалектику загального, одиничного та особливого, згідно з якою «спільність» означає універсальність, а «індивідуальність» – одиничність, те, що існує в одиничному числі. Автор підкреслює, що вони тісно пов'язані і нероздільні, перебувають у діалектичному взаємозв'язку: з одного боку, не може бути спільності без індивідуальності; з іншого, – індивідуальність не може бути відокремлена від спільності. Оскільки людська індивідуальність входить в певний клас, у неї завжди є загальне, тому як цілісна система вона уявляє собою єдність унікальних та універсальних якостей людини (Лю Сяньцзюнь, 2018, с. 16).

Донг Чжунву зауважує багаторівневість та багатогранність структури індивідуальності, що утворена унікальним поєднанням (як органічно поєднане ціле)

характеристик: потенційної можливості виконання певної діяльності, тобто здібностей; ставлення та способу поведінки при виконанні завдань, тобто характеру; тенденцій діяльності, таких як мотиви, інтереси, ідеали, переконання тощо, які регулюють та контролюють поведінку людини, а також динамічних характеристик психічної діяльності, тобто темпераменту (Донг Чжунву, 2016, с. 15).

Щодо стабільності та мінливості Донг Чжунву, Лю Сяньцзюнь, Хао Бінь наголошують, що в індивідуальності має прояв їх єдність. Стабільність відображається у тих послідовних і стійких рисах, які проявляються в людині на регулярній основі, проходять через все життя; мінливість характеризує здібність до активності, руху, зміни, збагачення і дозрівання, що може здійснюватися відповідно до змін у соціальних відносинах, життєвому середовищі у позитивному або негативному напрямках (Лю Сяньцзюнь, 2018, с. 16; Донг Чжунву, 2016, с. 15).

Підкреслимо погляди китайської наукової спільноти стосовно визначення поняття «індивідуалізація». Китайська енциклопедія Baidu трактує дану категорію як процес, у якому в умовах відкритості та швидких змін різних сфер суспільного життя індивід як цілісна одиниця в системі соціальних відносин все більше виявляє і виражає свою незалежність, унікальність і суб'єктивність.

На думку Лю Сяньцзюнь, оскільки особистість (індивідуальність) постійно розвивається і змінюється та є сукупністю всього, що людина переживає в житті з моменту свого народження, індивідуалізація уявляє собою спосіб існування людини (Лю Сяньцзюнь, 2018, с. 15). Донг Чжунву тлумачить індивідуалізацію як процес формування індивідуальних характеристик людини через її поведінку та діяльність; перетворення, трансформації цих індивідуальних характеристик, при якому людина прагне до більшої автентичності та самовідповідності, становлення кращої версії самої себе через взаємодію з соціальним середовищем (Донг Чжунву, 2016, с. 15–16).

Як бачимо, науковці наголошують при трактуванні індивідуалізації на перетворенні, посиленні, ускладненні індивідуальних характеристик людини, становленні її самосвідомості, зростан-

ні самовідповідності, реалізації її унікальності.

З метою уточнення підходів щодо визначення суті даного процесу розглянемо погляди китайських науковців на механізм індивідуалізації. Так, у китайській енциклопедії Baidu підкреслено, що він полягає у трансляції індивідом як суб'єктом соціальної практики автономії в діях, що передбачає здійснення ним під час взаємодії із зовнішніми факторами (навколишнім середовищем, можливостями і проблемами) активного коригування суб'єктивних аспектів свого стану (пізнавальних емоційних, вольових психічних процесів і фізичних функцій), забезпечуючи тим самим адаптивну реакцію на зміни, свідомий контроль за власними діями та здібність нести відповідальність за наслідки своїх незалежних дій. Водночас наголошено, що індивідуалізація передбачає підключення слідом за механізмом відокремлення механізмів творчості, бо активна участь у соціальній практиці, досягнення поставлених цілей через попереднє осмислення сенсу дій, планування і прогнозування можливих ситуацій та цілеспрямовані зусилля дають змогу індивіду перетворити свою діяльність і соціальне життя на творчий, конструктивний процес.

Китайські вчені розглядають поняття «індивідуалізація» поряд з категорією «соціалізація», яка у китайській енциклопедії Baidu тлумачиться як процес і результат взаємодії людини і суспільства, за допомогою якого вона адаптується до нього, активно робить свій внесок у його життя і створює нову культуру. Такої ж думки дотримується Сюй Цзюнь, підкреслюючи, що соціалізація є процесом соціальної взаємодії, за допомогою якого людина формує власну особистість і навчається способам участі в житті суспільства, побудови стосунків з колективом (Сюй Цзюнь, 2015).

Науковий пошук свідчить, що у китайській науковій спільноті не має єдиної точки зору на співвідношення процесів соціалізації та індивідуалізації. Так, у китайській енциклопедії Baidu наголошено, що вони є специфічни-

ми складовими єдиного процесу духовного розвитку людини. Якщо соціалізація передбачає перетворення біологічного індивіда на людину соціальну, то індивідуалізація означає безперервний прогрес соціальної людини в новішу сучасну людину. З огляду на цю специфіку, Гао Сюпін, Ма Хомін, Фен Цзяньцзюнь вважають дані процеси взаємопов'язаними, але протилежними, між якими існують «відносини єдності протилежностей» (Гао Сюпін, Ма Хомін, 1998, с. 299). Так, Фен Цзяньцзюнь, пояснюючи свою думку, зазначає, що між людьми існують як подібності, так і відмінності. Подібності проявляються в соціальній природі людини, яка відображає адаптацію людини до суспільства і є результатом соціалізації. Відмінності розкриваються в унікальності особистості, яка формується в практичній діяльності індивіда та є результатом індивідуалізації (Фен Цзяньцзюнь, 2002, с. 33). Згідно іншої точки зору Сінь Цзіцян, Юань Чженго, Юй Голян, індивідуалізація породжується соціалізацією не протистоїть останній, а супроводжує соціалізацію і виступає її складовою (Юань Чженго, 2004, с. 73), оскільки процес соціалізації як процес соціального розвитку є одночасно процесом, за допомогою якого індивід набуває своєї унікальності, і процесом, за допомогою якого індивід набуває спільності (Юй Голян, Сінь Цзіцян, 2004, с. 4).

Висновки. Отже, у результаті наукового пошуку визначено, що китайські науковці поняття «індивідуальність» та «індивідуалізація» аналізують у взаємозв'язку з категоріями «людина», «індивід», «суб'єкт», «особистість», «соціалізація», підкреслюючи специфіку даних термінів. Проаналізовано їх погляди щодо взаємопов'язаних ознак індивідуальності, механізму індивідуалізації, співвідношення процесів соціалізації та індивідуалізації.

Перспективи подальших досліджень. У подальшому плануємо дослідити підходи китайських науковців щодо визначення інших понять термінологічного поля проблеми індивідуалізації навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 俞国良. (2004). 辛自强. 社会性发展心理学. 合肥: 安徽教育出版社. (Юй Голян, Сінь Цзіцян. (2004). *Психологія соціального розвитку*. Хефей: Видавництво освіти провінції Аньхой
- 全国十二所重点师范大学 (2002). 教育学基础. 北京: 教育科学出版社. (Дванадцять ключових університетів підготовки вчителів у Китаї. (2002). *Основи освіти*. Пекін: Видавництво освітньої науки)
- 刘献君. (2018). 个性化教育的内涵和意义 西北工业大学学报 (社会科学版), (1), 15–21. (Лю Сяньцзюнь. (2018). Зміст і значення персоналізованої освіти. *Вісник Північно-Західного політехнічного університету (Серія «Суспільні науки»)*, (1), 15–21). https://jfxz.nwpu.edu.cn/xbwz/xb_pdf/2018_1/3.pdf
- 徐俊. (2015). «个体个性化» 与 «个体社会化» 究竟是什么关系 – 兼论学校的教育功能. 上海教育科研, (8). (Сюй Цзюнь (2015). «Індивідуалізація» і «соціалізація» індивідів – есе про освітні функції шкіл. *Шанхайські освітні дослідження*, (8)). https://www.sohu.com/a/76842788_387114.
- 百度百科 – 个体化. (*Китайська енциклопедія Baidu – Індивідуалізація*) https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AA%E4%BD%93%E5%8C%96/5645001?fr=ge_ala
- 百度百科 – 个性. (*Китайська енциклопедія Baidu – Особистість*) https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AA%E6%80%A7/34168?fromModule=lemma_search-box
- 百度百科 – 人性. (*Китайська енциклопедія Baidu – Природа людини*). <https://baike.baidu.com/item/%E4%BA%BA%E6%80%A7/451083>
- 百度百科 – 审美个性. (*Китайська енциклопедія Baidu – Естетична індивідуальність*) https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%A1%E7%BE%8E%E4%B8%AA%E6%80%A7?fromModule=lemma_search-box.
- 百度百科 – 社会化 (*Китайська енциклопедія Baidu – Соціалізація*). https://baike.baidu.com/item/%E7%A4%BE%E4%BC%9A%E5%8C%96/1440876?fr=ge_ala
- 董君武. (2016). 构建个性化学习系统的研究. 华东师范大学. (Донг Чжунву. (2016). Дослідження побудови персоналізованої системи обучения. *Східний китайський нормальний університет*)
- 袁振国. (2004). 当代教育学. 修订版. 北京: 教育科学出版社. (Юань Чженго. (2004). *Сучасна педагогіка* (Виправлене видання). Пекін: Видавництво освітньої науки)
- 郑杭生, 杨敏. (2024). 社会学理论体系的构建与拓展 – 简析个人与社会的关系问题在社会学理论研究中的意义. *社会学研究*, (2), 25–34. (Чжен Хангшенг, Ян Мін. (2024). Побудова та розширення соціологічної теоретичної системи - короткий аналіз значення відносин між індивідами та суспільством у соціологічних теоретичних дослідженнях. *Соціологічні дослідження*, (2), 25–34). <https://shxyj.ajcass.com/Admin/UploadFile/20130926008/2015-08-24/Issue/chgeqa3q.pdf>
- 马和民. (1998). 高旭平. 教育社会学研究. 上海: 上海教育出版社. (Ма Хомін, Гао Сюпін (19998). *Дослідження з соціології освіти*. Шанхай: Шанхайське освітнє видавництво)

REFERENCES

- Baidu Chinese Encyclopedia – Aesthetic Individuality https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%A1%E7%BE%8E%E4%B8%AA%E6%80%A7?fromModule=lemma_search-box [in Chinese]
- Baidu Chinese Encyclopedia – Human Nature <https://baike.baidu.com/item/%E4%BA%BA%E6%80%A7/451083> [in Chinese]
- Baidu Chinese Encyclopedia – Individualization https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AA%E4%BD%93%E5%8C%96/5645001?fr=ge_ala [in Chinese]
- Baidu Chinese Encyclopedia – Personality / Individuality https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AA%E6%80%A7/34168?fromModule=lemma_search-box [in Chinese]
- Baidu Chinese Encyclopedia – Socialization https://baike.baidu.com/item/%E7%A4%BE%E4%BC%9A%E5%8C%96/1440876?fr=ge_ala [in Chinese]
- Dong Zhongwu. (2016). Research on the Construction of a Personalized Learning System. East China Normal University [in Chinese]

Liu Xianjun. (2018). The Content and Significance of Personalized Education. *Journal of Northwestern Polytechnical University (Social Sciences Edition)*, (1), 15–21 https://jfxz.nwpu.edu.cn/xbwz/xb_pdf/2018_1/3.pdf [in Chinese]

Ma Houmin, & Gao Xiuping. (1998). *Research in the Sociology of Education*. Shanghai: Shanghai Educational Publishing House [in Chinese]

Twelve Key Teacher Training Universities in China. (2002). *Foundations of Education*. Beijing: Educational Science Publishing House [in Chinese]

Xu Jun. (2015). «Individualization» and «Socialization» of Individuals: An Essay on the Educational Functions of Schools. *Shanghai Educational Research*, (8) [in Chinese]

Yu Guoliang, & Xin Ziqiang. (2004). *Psychology of Social Development*. Hefei: Anhui Provincial Education Publishing House [in Chinese]

Yuan Zhengu. (2004). *Modern Pedagogy (Revised Edition)*. Beijing: Educational Science Publishing House [in Chinese]

Zheng Hangsheng, & Yang Min. (2024). The Construction and Expansion of the Sociological Theoretical System: A Brief Analysis of the Relationship Between Individuals and Society in Sociological Theoretical Research. *Sociological Studies*, (2), 25–34 <https://shxyj.ajcass.com/Admin/UploadFile/20130926008/2015-08-24/Issue/chgeqa3q.pdf> [in Chinese]

Надійшла до редакції / Received: 06.11.2024
Рекомендовано до друку / Accepted: 05.12.2024

DOI <https://doi.org/10.34142/27091805.2024.5.02.08>

© **Wu Yue**

student of the third (educational and scientific) level of higher education at the Department of Educational Sciences and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Kharkiv, Ukraine

email: 583182217@qq.com

<https://orcid.org/0009-0008-0251-6939>

© **Maryna Yakimova**

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Professor of the Department of Education and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Kharkiv, Ukraine

email: m.e.pisotska@hnpu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8743-7728>

INTERPRETATION OF THE CONCEPTS OF «INDIVIDUALITY» AND «INDIVIDUALIZATION» BY CHINESE SCIENTISTS

The article analyzes the approaches to defining the categories of “individuality” and “individualization” by Chinese scientists in the context of a comparative study of the problem of individualization of vocal training in higher educational institutions of the PRC.

Object. The relevance of the study is determined by the need to exchange experience in implementing the humanistic paradigm of modern education. It is stated that the study of the conceptualization of concepts of the terminological field of this problem by Chinese researchers will allow us to better understand the originality of their approaches to building appropriate educational practice, will make it possible to effectively use pedagogically valuable ideas in the modern conditions of development of Ukrainian higher musical and pedagogical education.

Methods & methodology. Based on the analysis of reference and scientific and pedagogical literature, the approaches of Chinese authors to defining the concepts of “individuality” and “individualization” are revealed. Attention is focused on their interpretation of the categories “person”, “individual”, “personality”, “socialization”. Separately, the approaches to defining the concept of «aesthetic individuality» are outlined. It is found that it is interpreted as a characteristic of the uniqueness of the individual as the primary source of exclusivity, diversity and richness of creative expression; the ability of a person to create unique aesthetic judgments and manifest creative potential through the peculiarities of his own perception.

Scientific novelty. The presence of different points of view on the relationship between the terms «personality» and «individuality», «individualization» and «socialization» is stated.

Results. Views on the interrelated features of individuality are generalized: originality, uniqueness, uniqueness, ability to develop, stability and changeability, complexity, integrity, the presence of one’s own «I», identity with oneself, independence, autonomy, freedom, active and creative nature of the individual, existence.

Conclusions. The emphasis placed by Chinese scholars when interpreting the concept of «individualization» on the transformation, strengthening, and complication of a person’s individual characteristics, the realization of his or her uniqueness, the formation of self-awareness, and the growth of self-conformity is emphasized. Their views on the mechanism of individualization are clarified.

Keywords: individuality, individual, personality, individualization, socialization, People’s Republic of China.